



# МЕДИЦИНА НЕВІДКЛАДНИХ СТАНІВ





Медицина невідкладних станів  
(бойова травма та токсикологія)

Вибрані клінічні лекції

Том 10

під редакцією  
Ніконов В.В., Забашта В.Ф. Феськов О.Е.,



УДК 616-083.98(082)

М42

Затверджено на засіданні вченої ради ХМАПО,  
протокол № 10 от 7.09. 2022 г.

**Автори:**

Багрій О., Бібіченко С.І., Бородай В., Вербицький І. В.,  
Забашта В.Ф., Загуровський В.М., Іващенко О.В.,  
Клапчук Ю.В., Крамарева О.Г., Купріячук В., Курділь  
Н.В., Курсов С.В., Лизогуб К.І., Лизогуб М.В., Льовкін О.А.,  
Мальцев І.А., Мальцева Л.А., Марданян К., Михневич К.Г.,  
Міщенко Є.А., Мосенцев Н.Ф., Огієнко Л.Ф., Пеньков В.,  
Савічан К.В., Сітченко Д.О., Скоропліт С.М., Сухова С.М.,  
Тітов О.П., Троханчук В.М., Феськов О.Е., Целуйко В.Й.,  
Чернов О.Л., Чупрун В., Шейман Б.С., Яковлева Л.М.

**Рецензенти:**

докт. мед. наук, професор Ринденко В.Г., докт. мед.наук,  
професор Бильченко А.В.

**Медицина** невідкладних станів. Вибрані клінічні лекції. Том.  
10 / Багрій О., Бібіченко С.І., Бородай В., Вербицький І. В.,  
Забашта В.Ф., та ін .; Під ред. В.В. Ніконова, О.Е.Феськова  
Забашта В.Ф. - Харків, 2023. ....с.

ISBN 978-617-8122-35-5

*У десятому томі вибраних клінічних лекцій розглянуті питання діагностики  
та лікування постраждалих з бойовою травмою та її ускладненнями та  
окремі питання токсикології з точки зору практикуючих військових лікарів  
та науковців.*

*Книга призначена для лікарів та інтернів всіх спеціальностей.*

**УДК 616-083.98(082)**

© Ніконов В.В., Феськов О.Е., Забашта В.Ф.

© ХМАПО 2023

© Друк ФОП Звягінцев І. Ф. 2023



## Зміст

### БОЙОВА ТРАВМА

Льовкін О. А. Тактична медицина.....	9
Тітов О.П. Бойова травма тазу, сечостатевих та тазових органів у чоловіків.....	21
Клапчук Ю.В. Вогнепальні поранення великих суглобів.....	38
Купріячук В. Вогнепальні поранення грудної клітки.....	56
Бібіченко С.І. Вогнепальні поранення черепа і головного мозку.....	86
Багрій О., Пеньков В., Марданян К. Бойова травма магістральних судин.....	107
Бородай В., Чупрун В. Поранення живота.....	123
Троханчук В.М. Опікова травма в умовах воєнного часу. Основні принципи діагностики та надання допомоги.....	136
Сітченко Д.О. Відмороження, класифікація, ознаки, медична допомога в бойових умовах.....	155
Мальцева Л.А., Мосенцев Н.Ф., Мальцев І.А., Міщенко Є.А. Правець – огляд актуальних рекомендацій з епідеміології, етіології, патогенезу, клініки, інтенсивної терапії в часи війни і в мирний час.....	173
Савічан К.В. Ураження печінки у військовослужбовців: патогенез, діагностика та перспективні лікувальні заходи (огляд літератури з дисертаційного дослідження).....	183
Лизогуб К.І. Післяреанімаційна хвороба: особливості клінічного перебігу та лікування.....	208
Лизогуб М.В. Застосування симпатоміметиків в практиці лікаря.....	221
Целуйко В.Й., Яковлева Л.М., Сухова С.М. Тромбоемболія легеневої артерії.....	229



## ТОКСИКОЛОГІЯ

- Курділь Н.В., Іващенко О.В., Крамарева О.Г.,  
Шейман Б.С., Вербицький І.В. **Гострі отруєння  
хімічної етіології: сучасні підходи  
до клінічної і лабораторної діагностики**.....264
- Курсов С.В., Загуровський В.М., Феськов О.Е., Чернов О.Е.  
**Отруєння засобами побутової хімії:  
ефекти отруєнь засобами для чистки  
та принципи надання екстреної медичної  
допомоги**.....284
- Скоропліт С.М., Загуровський В.М., Курсов С.В.  
**Отруєння наркотичними засобами  
та психоактивними речовинами**.....313
- Скоропліт С.М., Загуровський В.М., Курсов С.В.,  
Михневич К.Г., Огієнко Л.Ф. **Алкогольна інтоксикація**.....326
- Скоропліт С.М., Михневич К.Г., Загуровський В.М.,  
Курсов С.В., Огієнко Л.Ф. **Інтоксикація сурогатами алкоголю**.....346

### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

- Багрій О. - ВМКЦ ПнР, м. Харків
- Бібіченко С.І. - ВМКЦ ПнР, м. Харків
- Бородай В. - ВМКЦ ПнР, м. Харків
- Вербицький І. В. - к.мед.н., доцент кафедри МНС НУОЗ України імені  
П.Л. Шупика
- Загуровський В.М. - доктор мед. наук, професор кафедри МНС та МК  
ХМАПО
- Іващенко О.В. – к.мед.н., доцент кафедри МНС НУОЗ України імені  
П.Л. Шупика
- Клапчук Ю.В. - ВМКЦ ПнР, м. Харків
- Крамарева О.Г. - к.мед.н., доцент кафедри МНС НУОЗ України імені  
П.Л. Шупика
- Купріячук В. - ВМКЦ ПнР, м. Харків
- Курділь Н.В. - к.мед.н., заступник директора ДП «НДЦ  
профілактичної токсикології, харчової та хімічної безпеки  
імені Л.І. Медведя»



- Курсов С.В.** – доктор мед. наук, професор кафедри МНС та МК ХМАПО,  
**Лизогуб К.І.** - канд. мед. наук, доцент кафедри МНС та МК ХМАПО  
**Лизогуб М.В.** – доктор мед. наук, професор Інститут патології хребта та суглобів ім.проф.М.І.Ситенка  
**Льовкін О.А.** - к.мед.н. доцент кафедри медицини катастроф, військової медицини та нейрохірургії Запорізького ДМУ  
**Мальцев І.А.** - Кафедра анестезіології та інтенсивної терапії ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпро  
**Мальцева Л.А.** - Кафедра анестезіології та інтенсивної терапії ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпро  
**Марданян К.** - ВМКЦ ПнР, м. Харків  
**Михневич К.Г.** – докт. мед. наук, ДУ «ІЗНХ ім. В.Т. Зайцева НАМН України», м. Харків  
**Міщенко Є.А.** - Кафедра анестезіології та інтенсивної терапії ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпро  
**Мосенцев Н.Ф.** - Кафедра анестезіології та інтенсивної терапії ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпро  
**Ніконов В.В.** – доктор мед. наук, професор, зав. кафедри МНС та МК ХМАПО,  
**Огієнко Л.Ф.** – КНП ХОР «ЦЕМД та МК», м. Харків  
**Пеньков В.** - ВМКЦ ПнР, м. Харків  
**Савічан К.В.** – Військово-медична академія МО України, м. Київ  
**Сітченко Д.О.** - ВМКЦ ПнР, м. Харків  
**Скоропліт С.М.** асистент кафедри МНС та МК ХМАПО  
**Сухова С.М.** Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, медичний факультет, кафедра кардіології, лабораторної та функціональної діагностики,  
**Тітов О.П.** - ВМКЦ ПнР, м. Харків  
**Троханчук В.М.** - ВМКЦ ПнР, м. Харків  
**Феськов О.Е.** – канд. мед. наук, доцент кафедри МНС та МК ХМАПО  
**Целуйко В.Й.** - докт. мед. наук, професор, ХНУ ім. В.Н. Каразіна, медичний факультет, кафедра кардіології, лабораторної та функціональної діагностики,  
**Чернов О.Л.** - канд. мед. наук, доцент кафедри МНС та МК ХМАПО  
**Чупрун В.** - ВМКЦ ПнР, м. Харків  
**Шейман Б.С.** - к.мед.н., с.н.с. ДП «НДЦ профілактичної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені Л.І. Медведя»  
**Яковлева Л.М.** - Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, медичний факультет, кафедра кардіології, лабораторної та функціональної діагностики



# Медицина невідкладних станів (бойова травма та токсикологія)

## Вибрані клінічні лекції

### Том 10

під редакцією  
Ніконов В.В., Забашта В.Ф. Феськов О.Е.,

Підписано до друку 20.04.2023 року  
Формат 297Х420 1/8. Папір офсетний.

Друк офсетний.

Гарнітура «Bookman Old Style»

Наклад прим. 500

Віддруковано «ФОП Звягінцев І.Ф.»  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
№2 480 001 0002 065473 від 13.04.1993 р.  
61039, м. Харків, вул. Планова, 50А  
Тел. (067)572-01-10 Email: gsv\_55555@i.ua